

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

Märts 1934. a.

Nr. 3

KAHETEISTKÜMNES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: F. Wellner.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi nr. 12. Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—, ¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50, 1/16 lhk. Kr. 1.25.
Pooles aastas „ 2.50	Jooksvad arved: Eesti Panga Tallinna osak. nr. 609, E. Rahvapangas nr. 991 ja Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	Dokumentide kaotamise kuulutused 50 senti dokumendi pealt.
1923 aastak. „ —.50		
1924—1931. a. à „ 2.50		

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

a 303

SISU:

Demokraatia kaitsel	Lhk. 35
Meie valdade arhiividest — O Liiv	„ 36
Kas praegune eelarveaasta algus on otsustarbekohane — F. Vellner	„ 38
Mitte väikevaldade vaid maaomavalitsuse probleem — H. Avikson	„ 41
Vallaomavalitsuste õiguste kaitseks — H. Melesk	„ 42
Vaielusi valdade suuruse ümber	„ 43
Kes hakkab täitma maavalitsuste kõrvalülesandeid? — Joh. K.	„ 44
Kokkuhoidu teostamas — -a-	„ 45
Omavalitsustegelasi	„ 46
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest	„ 47
Riigikohtu seletusi	„ 48
Küsimusi ja vastuseid	„ 48
Kuulutusi	„ 34

Kuulutatakse maksvusetakst:

- 1) Otto Hindriku p. Sumneri hobusepass, väljaantud Võtikvere vallavalitsusest 10. oktoobril 1922. a. nr. 909 all.
- 2) Pavel Ivani p. Liige hobusepass, väljaantud Vilo vallavalitsusest 11. märtsil 1930. a. nr. 12 all.
- 3) Vilo vallavalitsuse poolt hobusepass, mis antud välja hobuse kohta, mille tundemärgid on: sugu — mära, karv — raudjas-punane, kõrgus 142 sm, sündinud 1918. a., lakk paremal pool ja lauk ots, milline hobune registreeritud 1929. a. hobuste üldregistreerimisel Vilo vallas nr. 524 all märkusega, et hobusel puudub pass. Hobuse praegusele omanikule Eugenia Sidlov'ile on väljaantud Vilo vallavalitsuse poolt uus hobusepass 9. III. 34., nr. 17 all.

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A.-S.

„OMA“

**Põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 520.000.—**

toimetab

üle,

elu,

rahe,

koduloomade,

murdvarguse ja

klaasikindlustusi

Edasikindlustuste vastuvõtmine valdade vastastikku kindlustusseltsidelt.

Seltsi osanikkudeks on kõigi maakondade omavalitsused, paljud linna-, alevi- ja valdade omavalitsused.

Seltsil omad majad Tartus ja Viljandis.

Juhatus ja peakontor: Tartus, Riia tn. 41. telef. 3-44 ja 5-62.

Peaagentuurid:

Tallinnas, Väike-Karja tn. 3, telef. 437-59.

Rakveres, Viru Pangas, telef. 109.

Pärnus, Rüütli tn. 29, telef. 2-30.

Agentuurid kõigil pool üle maa.

Tähelepanu!

Liidu laos on veel piiratud arvul saadaval

„Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“

Koostanud E. Maddison ja J. Kaiv.

Liidu juhatuse otsusega on otsustatud, et likvideerida ladusolevat vähest tagavara lõpuliikult ja et vastutulla raamatu tarvitajatele, müüa viimaseid eksemplare broshüüritult 6 krooni ja nahkkoites 8 krooni 50 senti eksemplar.

Raamat sisaldab üle 1000 lehekülje ja mahutab eneses kogu vene- kui ka omariikluse aegse normide kogu maakonna-, valla-, alevi- ja osaliselt ka linnaomavalitsuste kohta.

See raamat ei tohiks puududa üheski omavalitsuse- ega riigiasutuses ja on vajaliseks käsiraamatuks igale omavalitsustegelasele ja ka igale kodanikule.

Tellimised saata: Eesti maaomavalitsuste liit,
Tallin, S. Roosikrantsi 12.

Demokraatia kaitse.

Riigivanem koos Vabariigi Valitsusega on astunud otsustava sammu riigi sisemise julgeoleku ning kodanikkude rahu kindlustamiseks, keelates teatud organisatsioonide tegutsemise ja nende häälekandjate väljaandmise ja pannes maksma üle riigi kaitseisukorra. See samm leidis üksmeelse heakskiitmise rahvaesinduses, ning heatahtliku suhtumise kainema ning arusaadavama riigi kodanikkude hulga poolt. Selle sammuga on pandud piir aina kasvavale haiglasele politiseerimisele ja järjest süvenevale rahunõudusele. Eriti maa-rahvas võib täie teadvusega huvitada astunud sammu, kuna sellega on pandud piir maavallutamisele linna juhuslikkude elementide poolt, kes viimastel päevadel rohutirtsu parvena mööda maad ringi kihutasid kihutuskoostruktureid pidades ning maarahvast terroriseerides. On arusaadav, et need isikud, kes kuulusid peamiselt linna kaupmeeskonna ja töösturite ning väikekodanlaste ringkonda ei käinud maal ringi maarahva enese huvides, vaid siin taheti üleskihitada maarahvast valitseva võimu vastu, et sellega luua soodsat pinda oma võimule tulekuks. Viimased sündmused aga näitasid maal, et maarahvas nii kergesti ei tahtnud ennast siduda nende juhuslikkude olluste poolt antud lubadustega ning meelitus-tega, ning siit ja sealt maalt oli kuulda maarahva üksmeelset väljaastumist selle „mustasajaliste“ parve vastu. Kõnekoosolekud maal muutusid juba lausa skandaalideks ning tuletasid meele Petsrimaa gulänjeid, kus ei piirdutud mitte ainult üksteise mahategemisega ja mustamisega, vaid kasutati üksteise väärastamiseks juba rusikaid. Arusaadavalt, mida kaugemale asi oleks arenenud ja mida lähemale oleks tulnud valimised, seda pinevamaks oleks muutunud olukord ja seda suuremaks rahunõudused. Sarnase olukorra juures ei saanud aga riigivõim jääda passiivseks pealtvaatajaks, vaid oli sunnitud tahes-tahmata astuma vahele riigi ja rahva julgeoleku huvides.

Riigivanem oma kõnes rahvaesinduse ees tähendas, et ta ei astunud nimetatud sammu mitte oma isiklikes ega ka mõne partei huvides, vaid selle sammu oli ettekirjutanud olukord, mis nõudis riigivõimu vahelesegamist, et lõpetada rahva terroriseerimine ja vaenuõhutamine maksva riigikorra ning võimukandjate vastu. Riigivanem tähendas samuti oma kõnes, et

temal oli väga hästi teada, kui võrd raskelt tabab nimetatud sammu astumine üksikuid ja perekondi, tuues üksikute kodudesse muret ja raskust, kuid üldsuse huvides oli selle sammu astumine paratamatu ning üldsuse huvides peavad üksikud isikud tooma ka ohvreid.

Omavalitsuste ja omavalitsustegelaste seisukohalt tuleb samuti täiesti õigeks tunnistada riigivõimude poolt astunud sammu maksva riigikorra kindlustamiseks ning demokraatia kaitseks. Meil kõikidel on teada, et uus poliitiline rühmitus, kes nimetas ennast vabadussõjalaste rahvaliidumiseks, pidas õigeks valitsemise vormi, mida võib nimetada autoritaarseks riigikorraks. Harilikus sõnastuses tuleb selle all mõista riigivormi, kus valitsemine puhtal kujul tsentraliseeritud ning monokratiseeritud, s. o. kui võim läheb välja ühest keskkohast ning ühest isikust. See on vastand demokraatlikule riigivormile ja demokraatliku riigivormi põhialusele — omavalitsustele. Kui demokraatliku riigikorra juures riigivõim on rahva käes sõna otseses mõttes ja tähtsaid riiklikke ülesandeid teostab kohapeal omavalitsus, kui rahva enesevalitsemise korraldus, siis autoritaarse riigivormi juures nii valitsemine keskuses kui ka kohapeal sünnib määratud või nimetatud ametnikkude kaudu. Viimast nähet võisime tähelepanna ka Saksamaal Hitleri võimuletulekul, kus omavalitsuste õigused miinimumini piirati ja ametnikkude võimupiire tunduvalt laiendati. Autoritaarne riigikord ei või sallida territoriaalseid omavalitsusi, kuna omavalitsused segavad nende kõlvõimsat juhtimist ja valitsemist keskest.

Ka meie autoritaarse riigikorra pool-dajad ei pidanud lugu omavalitsuse põhimõttest, mida tõendab juba selle ringkonna poolt koostatud uus põhiseadus, kus maaomavalitsuste alal suur kitsendus ja piiramine läbi viidi. On selge, et selle liikumise kasvades ja arenedes oleks järjest kasvanud ka omavalitsuste vastaste hulk.

Omavalitsused maal on alati lojaalselt kaasatöötanud maksva riigikorra kaitseks ning riigi sisemise rahu ning korra säilitamiseks. Omavalitsused on alati olnud riigivõimu alussammasteks ja kindlamateks tugeks. Ka praegusel juhul omavalitsused ja omavalitsustegelased täiel määral seisavad valvel demokraatliku riigi

gikorra säilitamisel ning julgeoleku kindlustamisel riigis. Omavalitsustegelased on täiesti teadlikud olukorrast ning olemasolevatest raskustest, kuid eluvõitlustes karastanud omavalitsustegelased on saanud senini üle kõigist raskustest ja loodavad, et nad saavad üle ka nendest, mis

võivad tekkida praegusel momendil demokraatliku riigikorra kaitsmisel ja kindlustamisel. Seda kohustab juba omavalitsustegelase üldhuviline kutse, mis sunnib teda alati valvel olema rahva ja riigi huvide ja samuti ka omavalitsuse põhimõtte kaitseks.

Meie valdade arhiividest.

Mag. O. Lii.

Eesti vallaarhiivid, vaatamata asjaolu-
le, et mõnes maakonnas maavalitsused ning ka vallavalitsused ise on püüdnud nende korraldamise eest kõigiti hoolitseda, on üldiselt siiski halvas olukorras. Seda saab vast vabandada mitme põhjusega, kuid see olukord ei muutu sellega põrmugi.

Akadeemiline Ajaloo Selts ja Eesti Kirjanduse Selts Tartus on kümme aastat juba saatnud ajaloolise traditsiooni kogujaid maale; et nad märgiks üles rahva seas veel säilinud mälestusi ajalooliste sündmuste kui ka rahva elu kohta minevikus. Nende stipendiaatide üheks ülesandeks on ka ülesmärkida kohapeal kihelkondades asuvate arhiivide seisukorda ning lühidalt loendada aines-
tikki, mida nad sisaldavad. See töö on teostatud juba pea terve Eesti ulatuses ning traditsiooni kogujate aruandeks leiduvad kirjeldused on väärtuslikuks lisaks meie maakirikute ja valdade arhiivide praeguse olukorra valgustamisele.

Allakirjutanu on läbi vaatanud 96 ajaloolise traditsiooni aruannet 91 kihelkonna üle (Aruanded asuvad Tartu Eesti Kultuuriloo Arhiivis).

Kuigi need kirjeldused tõendavad mitmel korral koostaja vilumatust arhiivinduslikes küsimustes, mõnikord koguni lubamatut naiivsust, annavad nad üldiselt siiski rahuldava ülevaate küsimustest, nagu arhiivi aineajaline ja ruumiline ulatavus, korraldamise tase, ruumid ning arhiivi saatus. Olenedes sellest, kui tõsiselt traditsiooni koguja arhiivide küsimust on võtnud, leidub sagedasti mitte ükski lühikene kirjeldus arhiivi üle, vaid ka selle üksikasjalikum nimistu või pealiskaudsem aineajaline loend. Kui ajaloolise traditsiooni aruanded on koostatud mitme koguja poolt sõnaliste rahvamälestuste mõnes osas lohakalt ja kontrollimatult, kohati ilmse teadmiste puudumisega,

nii et nende kasutamine peab uurija poolt sündima suure ettevaatusega, siis arhiivide kirjelduste suhtes olukord on parem, kuigi leidub stipendiaate, kes nähtavasti ei ole raisanud palju vaeva isiklikult arhiivide ülesotsimisega ja dokumentide läbivaatamisega.

Kokku leidub 96 aruandes 549 arhiivi kohta lühemad või pikemad kirjeldused, teateid arhiivide hävinemise kohta 32, üldse andmeid 581 arhiivi kohta. Esma-
kordselt on pea terve Eesti ala (täielikult puudub ainult Petserimaa) väiksemad arhiivid, maal asuvad arhiivid, süstemaatilisel kirjeldamisel leidnud. Peale ev.-lut. usu kirikute ja valdade arhiivide on kirjeldatud suur hulk vene-õigeusu maakoguduste, koolide, mõisate ja ka üksikud alevite arhiive. Maakondade kaupa vaadeldes saaksime arhiivide kirjelduste kohta järgmise skeemi.

Maakond	Arhiivid					
	ev.-lut. koguduste	ap.-õigeusu koguduste	valla	kooli	mõisa	muud
Virumaa	9	2	32	19	4	1
Järvamaa	7	—	18	13	5	2
Harjumaa	10	2	30	29	2	3
Läänemaa	17	1	28	5	4	1
Saaremaa	7	2	5	—	1	—
Pärnumaa	7	12	35	7	2	1
Viljandimaa	8	7	29	19	6	9
Tartumaa	16	10	56	19	1	2
Valgamaa	3	—	13	6	—	—
Võrumaa	6	4	31	—	—	—
Kokku	90	40	277	117	25	19

Nii on kirjeldatud umb. 80% kogu meie ev.-lut. usu maakoguduste arhiivide ja umb. 32% maal asuvaist ap.-õige-

usu koguduste arhiividest³⁾). Vallaarhiividest leidub umb. 75% kohta kirjeldusi, ja kui lisada siia teated 11 hävinenud arhiivi kohta, tõuseb see protsent 78-ni⁴⁾). Näiteks Läänemaa 34 vallast on kirjeldatud 28, Tartumaa 64 vallast 56 ja Pärnumaa 41 vallast 35 vallaarhiivi. Peale 117 kooliarhiivi kirjeldamise nimetatakse 5 hävinemist, 25 mõisaarhiivi jäänuse juures märgitakse 10 täieliku hävinemise juhus; 19 muu arhiivi all leidub ka kahe linna ja kahe alevi arhiivi kirjeldused.

Suure hulga arhiivide kohta on stipendiaadid kas kopeerinud olemasolevat nimistut või selle ise pealiskaudsemalt koostanud. Neist ning teistest andmetest, mis toodud arhiivide kohta, nähtub, et suur osa meie vallaarhiivides asuvat aines-tikku algab peale 19. sajandi keskelt. Protokollid, magasiitade raamatud, revisjonikirjad, kirjavahetus kihelkonnakohtu ja adrakohunikuga, väljunud kirjade kontseptid, laeka ja pearahamaksu, üldse maksustamise kohta käivad raamatud ja dokumendid, mõisate aastaaruanded, passiraamatud, tagavaraväelaste registratuurid, vaestele abiandmise, perekonna- ja rougeteapanemise-raamatud, lauajuhendid ja elanikkude nimistud moodustavad tähtsama osa vallaarhiivide materjalist. Majandusliku jõukuse tõus ja rahva hariduse arenemine 19. sajandi teisel poolel peegelduvad kujukalt neis dokumentides; kuid ka loendamatu palju statistilisi andmeid valla üle, nälja-aastate ja väljarännaku kohta käiv aineistik on suur. Kohaliku ajaloo tundmaõppimisel see materjal on igatahes vältimatult tarvilik ja tähtis. Paljudes valdades on ka vallaarhiivides valla-kohtute protokollid, mis mõnikord sügavale 19. sajandi algusesse tagasi ulatuvad. Vallaarhiivide seisund on õige sagedasti väga halb. Vallasekretäride praeguse töökoormatuse juures ei tule palju imestada, et arhiive ei suudeta korraldada. Kuid siingi näib mõnikord ilmselt huvipuudus tegev olevat. Ometigi on ilma-sõja järelalusena rohked vallaarhiivid se-gamini löödud, osalt või täielikult hävita-tud; vene ajal ei omistatud erilist tähele-

panu vallaarhiivile. Tulemuseks on praegu mõne arhiivi muutumine pea täieliseks prahihunnikuks.

Vallaarhiivide plaanikindla korraldamise küsimusele on meil iseseisvusajal vähem tähelepanu kingitud, kui asi seda nõuab. Lätis on vallaarhiivide korraldamisega seotud asjaolusid põhjalikumalt puudutatud, seal ei puudu isegi eriuurimus vallaarhiivide hävinemise või reevakueri-mise ning säilinud arhiivide praeguse olu-korra üle⁵⁾. Meie vallaarhiivid on ainese säilimise mõttes märksa õnnelikumad, kui Läti omad; sellepärast peaksime me palju rohkem rõhutama vallaarhiivide korraldamise vajadust.

Seni on vallaarhiivide ainese säilita-mise ning teadusliku kasutamise mõttes ilmunud kirjutisi H. Sepp'alt ja A. Perandi'lt⁶⁾. H. Sepp on seisukohal, et vallaarhiivide vanem aineistik tuleb koon-dada meie riiklikkusesse arhiividesse, päästes niiviisi seda hävinemise eest koh-tadel. Kirjutise ilmunise ajal 1926. a. oli vallaarhiivide päästmiseks ja korraldami-seks tõepoolest veel õige vähe tehtud. A. Perandi omas vastuses leiab kohasemaks, et vallaarhiivide aineistik tuleks säilitada vastava koha ajaloo uurimise arendami-sele soodustavamalt, nähes ühe arvatava võimalusena ette ka erilisi maa-arhiive, milliste asutamise küsimus nii siis kui praegugi veel on üheks päevaküsimuseks Eesti arhiivinduses.

Lokaalajaloo arendamise seisukohalt on tarvilik vallaarhiivide säilitamine vas-tava maakonna piirides. Kui vallaarhiivi ei saada kohapeal korraldada, siis peab maavalitsus vahele astuma ja seda sundi-ma, või vastava arhiivi oma ajaloolise arhiiviga ühendama. Maavalitsuste kaota-mise puhul peaks jääma see ülesanne vas-tava maa-arhiivi hooleks, milliseid tulevi-kus on kavatsus luua, kas omavalitsuste või riigi poolt ülalpeetavaina. Seesugusel kujul vallaarhiivide ainese korraldamine ja kaitsmine on ette nähtud ka üldise arhiiviseaduse kavandis, milline praegu ootab esitamist valitsusele.

³⁾ Eesti Aadress-raamat 1932, lk. 220—223 avaldatud andmeid leidub meil 123 ap.-õigeusu maakogudust (kaasaarvatud Petserimaa, Peitsi ja Narvajõe äärne).

⁴⁾ *ibid.*, lk. 165—172 andmeil on Eestis 374 valda. — Võib lisada, et R. Keskarhiivis samuti asuvad 15 vallavalitsuse ja 22 vallakohtu arhiivid või nende osad, peale selle üksikud raamatud mitmest vallaarhiivist.

⁵⁾ vt. J. Kronlina. Latvijas pagastu un draudžu archivi, Izglitības Ministrijas Meneš-raksts 1921, nr. 5, lk. 458—472.

⁶⁾ H. Sepp. Meie kohalikkude arhiivide ajaloolise aine koondamisest, Ajalooline Ajakiri 1926, lk. 54—61; A. Perandi. Kuhu tulevad meie valdade arhiivid koondada, *ibid.*, lk. 154—157; H. Sepp. Vastuseks hrä A. Perandile, *ibid.*, lk. 157—159.

Kui valla- ega maavalitsus ei suuda arhiivi hävinemise eest kaitsta, sel korral peab vahele astuma riiklik võim.

Kuid juba enne selle seaduse väljaandmist peaks meil tõsisemalt mõeldama vallaarhiivide küsimusele. Mõned maavalitsused ongi ses mõttes teinud juba tänuväärse töö; Harju maavalitsus, mille arhivaarina pikemat aega tegutses Tiido Laur, pani maksma nii maavalitsuse enda kui ka vallaarhiivide alal kindlama korra, ja selle tulemusi märkame ka juba stipendiaatide aruandeis Harjumaa kohta, kus märgitakse terve rida eeskujulikus korras ja ülevaatliku nimistuga varustatud vallaarhiive. Samuti agaralt on tegutsenud Viljandi maavalitsus, eriti A. Siitam'i eestvõttel, pannes maksma vallaarhiivide korraldamise ja nimistamise normaalkava.⁷⁾ Ka Viljandimaa mitmete vallaarhiivide seisund on väga hea, nagu seda tõendab ka Keskarhiivi poolt korraldatud

⁷⁾ Harju maavalitsuse arhiivi kodukord, Harju Maavalitsuse Teataja 1929, nr. 23, lk. 275—278; Arhiivide korraldus, Maaomavalitsus 1926, lk. 197—212; Arhiivide korraldamisest uue juhatuskirja järele (ringkirjalikult kõigile valla- ja alevivalitsustele), Viljandi Maavalitsuse Teataja 1928, nr. 5, lk. 17—19; Juhatuskiri vallavalitsustele arhiivide korraldamiseks, *ibid.*, lk. 19—26 j. m. t.

arhiivide järelevaatuse aruanne. Teised maavalitsused on ses suhtes vähem teinud.

Maakoolide arhiivide ainestik on oma ulatuselt õige kasin. Materjalid algavad enamasti 1870. aastais; rohkesti on hävinenud arhiive tuleõnnetuste j. m. kaudu.

Peab tunnistama, et ajaloolise traditsiooni kogujate poolt koostatud aruanded sisaldavad meie maalasuvate arhiivide kohta väga palju õpetlikku ja huvitavat. Olukord on kohati õige halb ainestiku korraldamise mõttes, kuid siin tähtis osa on etendada just kohapealsetel tegelastel. Mõjutusi ja tarbekorral ka sundust peavad avaldama vallaarhiivide suhtes maavalitsused või nende kaotamisel riiklik võim, ja kirikute arhiivide suhtes konsistoorium. Selle töö ainult heatahtlik soovitamine kipub kahjuks vähe vilja kandma.

Veel teiselt seisukohalt on need Akadeemilise Ajaloo Seltsi ja Eesti Kirjanduse Seltsi stipendiaatide kirjeldused kasulikud: nad annavad uurijale võimaluse saada ülevaate sellest, milline ainestik asub teatavas kihelkonnas, ilma et tarvitseks alati kohale sõita. Selles mõttes tuleb juhtidagi meie lokaalajaloo uurijate tähelepanu nende aruannete arhiivekirjeldavale osale.

Kas praegune eelarveaasta algus on otstarbekohane.

F. Vellner.

Maksva korra järele on meil riigi kui ka omavalitsuste eelarveaasta algus viidud 1. aprillile. Riigi eelarve seaduse § 2. määrab, et riigi eelarveaasta algab 1. aprillist ja lõpeb järgmise kalendriaasta 31. märtsil. Vastavalt riigi eelarveaasta algusele viidi üle ka omavalitsuste eelarveaasta algus 1. aprillile, et saavutada ühtlust riigi kui omavalitsuste eelarvete koostamises ja majanduselu korraldamises. Juba tolkorral tekitas uue korra juure üleminek palju vasturääkimisi ning vaielusi, kuid Riigikogu enamus leidis olevat otstarbekohase eelarveaasta alguseks võtta 1. jaanuari asemel 1. aprill. Sellega loodeti saavutada nii riigi kui omavalitsuste majandusliku elu ja tegevuse ühtlustamist rahvamajanduse korraldusega ning kodanikkude sissetulekutega.

Nüüd, kus uue korra järele on toimitud juba aastaid, on uuesti kerkinud üles küsimus, kas ei tuleks eelarveaasta algu-

seks võtta uuesti 1. jaanuar. Küsimuse on algatanud Linnade Liit, kes on esitanud ka Kohtu- ja siseministeriumile vastava märgukirja, et linna- ja aleviomavalitsuste eelarveaasta algus viiakse tagasi 1. jaanuari peale ja ühes sellega muudetakse seadusega varem teostatud mõnede maksude tähtaegade muutmise. Linnade Liidu seletuse järele olla mitmeaastane praktika näidanud, et eelarveaasta üleviimine 1. aprillile ei ole annud soovitavaid tagajärgi. Üldine majanduslik elu, millest oleneb ka maksude laekumine, olla korraldatud üldiselt kalendriaasta järgi. Vaatamata sellele, et seadusega muudeti ka rea maksude tähtaegu, laekuda need tegelikult suuremalt jaolt ikkagi endist viisi. Linnades ja alevites tuleb aga uut tegevusaastat alata ajal, millal kassades raha kõige vähem. Senine lahkuminek maksude laekumises ja suuremate kulude tegemise ajas mõjuda väga takistavalt

linnade ja alevite majapidamise korraldajate arenemisele, mistõttu eriti linnade ja alevite rahandus seista sageli suurte raskuste ees.

Kohtu- ja siseministeriumi poolt on saadetud küsimus kaalumiseks ja seisukohavõtmiseks ka Maaomavalitsuste Liidule. Kuna küsimus on põhjapaneva tähtsusega ja puudutab kõiki omavalitsusi, siis pööras Maaomavalitsuste Liit maavalitsuste kaudu kõikide valdade poole, kuidas suhtutakse sealpool küsimusse. Nüüd on Liidule saabunud suuremalt osalt maavalitsustelt vastused ühes vallaomavalitsuste seisukohtadega. Kuid saabunud vastused on vägagi erinevad. Üldiselt aga selgub, et suurem osa valdadest ja samuti ka maavalitsustest soovivad jääda senise korra juure, s. o., et eelarveaasta alguseks jääks 1. aprill. Väiksem osa aga peavad siiski otstarbekohaseks eelarveaasta alguse üleviimist 1. jaanuari peale. On aga ka vallaomavalitsusi, kes ei pea otstarbekohaseks ei 1. jaanuari ega ka 1. aprilli, vaid hoopis mõnda muud tähtaega, eriti aga 1. maid. Sellejuures tuuakse põhjenduseks, et majanduselu korraldus nõuab, et nii riigi kui ka omavalitsuste eelarveaasta alguseks oleks 1. mai. Osa nendest vallaomavalitsustest, kes soovivad jääda senise olukorra juure väidavad aga, et majandusaasta ühtelangemine kalendriaastaga oleks üldgi kohane ja soovitav, kuid selle üleviimine omal ajal 1. aprillile ei olnud küllaltki põhjendatud, kuid selle korralduse muutmise praeguse olukorra juures ainult omavalitsuste kohta ei ole vastuvõetav. Küll oleks see aga mõeldav siis, kui ka riigi eelarveaasta algus viiakse ühte kalendriaasta algusega.

Omavalitsused, kes pooldavad senise korra säilitamist ning eelarveaasta alguse jätmist 1. aprilli peale toovad oma seisukoha põhjenduseks ja kaitseks vägagi erinevaid motive. Siinkohal olgu märkida tähtsamatena järgmisi:

1) Omavalitsuste maksude sissenõudmise kord ja tähtpäevad on väljakujunenud meil maksva majandusaasta, s. o. 1. aprilli kohaselt.

2) Eelarveaasta alguse muutmise praeguste maksuseaduste ja maksu tähtaegade juures tekiks olukord, et suurem osa makse laekuks alles aasta kahel-kolmel viimasel kuul. Väga suur osa makse jääks aga aasta lõpuks võlgu ja annaks palju tööd vastavate maksuraamatute ning deebitoride raamatute korraldamisel. Aas-

ta algul aga puuduks summad väljaminekute katteks. Kerkib küsimus, kas ei saaks muuta vastavaid maksuseadusi maksu tähtaegade muutmiseks. Siinkohal aga tuuakse vastuväitena, et praeguste maksutähtaegade korraldamisel ja kindlaksmääramisel on juba arvestatud maksnikudega, eriti aga põllumajanduse sissetulekudega. Kuna meil maksud laekuvad vastavalt rahva sissetulekutele, siis ei saa juttugi olla maksutähtaegade muutmisest, kuna need maksutähtajad on seoses meie põllumajandusega.

3) Eelarveaasta alguse üleviimisel kalendriaastale kuhjuks omavalitsustes kõik töö ühele ajale. Kalendriaasta vahetusel on vallavalitsustel niikuinii palju tööd, millele tuleks lisaks eelarveaasta üleviimisel 1. jaanuari peale veel sügisel eelarve ja kohe peale selle aruande koostamine. Praeguse korra juures on aga tööde jaotus palju otstarbekohasem.

4) Eelarveaasta alguse üleviimine jaanuari peale ei ole soovitav ka sellepärast, et põlluharija rahva majanduselu korraldus on sobiv rohkem praeguse eelarveaastaga. Maainimese suurem rahasaamise aeg on sügisel ja talvekuudel, mis võimaldab maksude korraliku tasumise ja sellega ka valla tulude laekumise eelarveaasta lõpuks, s. o. 1. aprilliks. Kuna veebruari, märtsi ja aprilli kuudel on sissetulekud maal õige väikesed, ja kinnisvaramaksu $\frac{1}{3}$ osa tasumise tähtaeg on aprilli kuul, siis eelarveaasta üleminekul kalendriaastale langeks ka vallaomavalitsuste maksude esimesed tähtajad aprilli ja mai kuudele, s. o. ajale, kus raha maal kõige vähem. See tooks kaasa enesega maksude korratu laekumise, mis omakorda halvaks omavalitsuste tegevust.

5) Maksude tasumise lõpptähtajad langevad praegu kalendriaasta lõpuga ühte ja kodanikud ei suuda alati tähtajaks omi makse õiendada, vaid teevad seda harilikult jaanuari, veebruari või märtsi kuudel. Kui aga eelarveaasta lõpeks 31. detsember, siis suurem osa makse jääks võlgu ja neid tuleks kanda üle uutesse raamatutesse, mis on asjata töö. 1. jaanuari peale langeb ka palju tööd vallaomavalitsustes, nagu maksude määramine, eelarvete koostamine, vallakohtu aastaaruanded ja aktide korraldamine, perekonnaseisuameti alal tähtajalised tööd, tulumaksu materjalide vastuvõtmine ja korraldamine jne.

6) Põllupidamise karjamajandusele üleviimise tõttu suuremad sissetulekud al-

gavad aprilli ja mai kuudel ja põllumajapidamise algpõhjaks ongi aeg maist maini, kuna kalendriaasta on vähe möödunud. Kui talumajapidamine oli varem rajatud loomakasvatusele ja linapidamisele, mille saaduste realiseerimine algas sügisega ja lõppes talve möödumisega, siis oli ka valla eelarveaasta alguseks otstarbekohasem teine tähtaeg nagu enne 1899. a. 1. oktoober ja viimaks 1899. a. alates kuni 1927. a. 1. jaanuar. Nüüd see valdadele aga enam ei sobi. Maksu sunniviisil sissenõudmise tähtajad aasta jooksul peavad kooskõlas olema maksniikude tuluallikatega.

7) Endisest korrast praegusele eelarveaasta algusele üleminekul oldi sunnitud eelarve koostama 15 kuu peale. Kui nüüd tahetakse tagasi pöörata uuesti 1. jaanuari peale, siis tuleks eelarve koostada küll 9 kuu peale, mis tekitaks aga raskusi.

8) Lõpuks tuleb märkida, et igasugune katsetamine eelarveaasta algusega häiriks ainult omavalitsuste majapidamist ja tooks asjata segadusi. Kui juba on asutud ühe korra juure, siis tuleb ka selle juure jääda.

Need oleks kõik tähtsamad põhjendused selle poolt, et jääda praeguse korra juure, kus eelarveaasta algab 1. aprillist.

Terve rida omavalitsusi, ehk küll vähemus, pooldavad aga eelarveaasta alguse üleviimist 1. jaanuari peale, tuues ette tähtsamate motiividena järgmist :

1) Kodanikud on harjunud alati arvestama kalendriaastaga, sellepärast tekitab alati arusaamatusi maksude arvestamine 1. aprillil, kusjuures alati tuleb märkida kahekordne aasta arv, mis ei anna maksumaksjale ülevaadet, mis aja eest tema maksu on tasunud.

2) Kirjavahetuse korraldamine kahe aasta järgi on tülikas ja kahekordse arvu kirjutamine viib sageli maksumaksja seadusse maksuaasta suhtes.

3) Eelarveaasta alguse üleviimine 1. jaanuari peale võimaldaks ühtlustada valdades asjaajamise, kuna perekonnaseisu, vallakohtu ja kantselei alal on tegemist ainult kalendriaastaga.

4) Kogu majanduslik elu on korraldatud kalendriaasta järgi ja seega oleks ka kohasem viia valla arvepidamine ja asjaajamine selle järgi.

5) 1. aprillini igasuguste kirjakogude pidamine ja dokumentide arvestus on tülikas ja tekitab asjata segadusi.

6) Eelarveaasta alguse üleviimisel ka-

lendriaasta algusele oleks võimalik materjale, nagu küttepuid jne. muretseda otse kulude arvel, ilma nende arvestamata materjalide arvel.

7) Praeguse korra juures on raskendatud maksude laekumine, kuna maksutähtaegade osa langeb suviste kuudele, milal rahvas kiire põllutööga seotud ja kus rahval aega ei olegi makse maksta.

Nagu nähtub eeltoodust, on 1. aprilli kui 1. jaanuari pooldajatel omad motiivid ja põhjendused, mis mõnel juhul käivad otse risti vastu üksteisele.

Kokkuvõttes võib aga kõikidest nendest seisukohtadest väljatuuva järgmisi ühiseid järeldusi:

Suurem osa omavalitsusi soovivad jääda senise korra juure, s. o., et eelarveaasta algus jääks 1. aprilli peale põhjendusel, et vastavalt on korraldatud maksuseadused ja maksutähtajad ja ka riigi eelarve, ning omavalitsuste eelarveaasta algus peab ühte langema riigi eelarve aasta algusega. Järelikult võiks eelarveaasta alguse muutmine sündida ainult juhul, kui ka riigi eelarveaasta algus viiakse üle 1. jaanuarile. Teiseks peab muutma vastavalt ka maksuseadusi ja maksutähtajad korraldama ümber. Kuivõrd aga maksu tähtaegade ümberkorraldamine on otstarbekohane, selles küsimuses on arvamusid väga lahkuminevad. Kuna ühed väidavad, et praegused maksutähtajad on väga otstarbekohaselt korraldatud vastavalt talumajapidamise sissetulekutele, siis teised leiavad, et praegused maksutähtajad tulevad muuta ning otstarbekohasemalt ümberkorraldada. Osa omavalitsusi leiavad aga, et maksude tähtaegade ja laekumise praegune kord ei tee mingisuguseid raskusi eelarve aasta alguse üleviimiseks 1. jaanuarile.

Kõige selle järeldusel tuleb asuda seisukohale, et ei saa kõne alla tulla omavalitsuste eelarveaasta alguse muutmine omaette, vaid kui tahetakse muuta eelarveaasta algust, siis peaks see sündima koos riigi eelarveaasta alguse muutmisega, kuna omavalitsuste majanduselu on lähedases seoses riigi majanduseluga. Sellejuures aga tuleb kaalumisele vastavate maksuseaduste muutmine, eriti aga maksu tähtaegade ümberkorraldamise küsimus. Kõik need ümberkorraldused toovad enesega kaasa aga olulisi raskusi ja uusi sekeldusi. Sellepärast küsimuse lõpulik otsustamisel tuleb kaaluda poolt- ja vas-

tuväiteid ning arvestada meie majanduselu, eriti aga põllumajanduse seisukorraga ja korraldusega. Kui kord juba teatud kaalutlustel on astunud samm eelarveaasta viimiseks 1. aprilli peale ja on leitud see olema otstarbekohane ja kui ei ole leitud küllaldaselt vastuväiteid selleks, et praegune kord ei ole õige ega eluline, siis tuleks hoolduda igasugustest häiriva-

test katsetest. Kõiksugused katsetamised nii riigi kui ka omavalitsuste majanduselu alal ei mõju kuigi soodsalt ega elustavalt nende tegevusele ja sellepärast tuleb võtta ka eelarveaasta alguse muutmise küsimust väga ettevaatlikult ja võtta ette katsetamisi ainult juhul, kui selleks on tungiv vajadus ja seda nõuavad omavalitsuste elulised huvid.

Mitte väikevaldade vaid maaomavalitsuse probleem.

H. Avikson.

Et ära hoida arusaamatusi, rõhutasin ma oma artikli lõpus „Maaomavalitsus“ nr. 11 — 1933. a. vallaomaval. seaduseelnõu arvustades, et kui juba valdade puutumatus puudutada siis selleks, et neid linnadega ühevõrdseteks omavalitsusteks muuta. Valdade suuruse küsimuse juurde asudes ütlesin, et valdade suuruse küsimust võib vaadelda kui omaette küsimust praegusel ajal, kui vallaomaval. seadus on maakonna-omavalitsuse kaotamisega otseses ühenduses, tuleb teda võtta aga kui maaomavalitsuse küsimust tervikuna.

Sellest hoolimata asub Civis „Maaomavalitsus“ nr. 12 — 1933. minu artiklit vaatlema kui väikevaldade probleemi, nagu pealkiri juba ütleb. Muidugi on tulemused siis koguni teised. Kaks asja on, kas kõneleme meie väikevaldadest maaomavalitsuste olemasolu juures, või valdadest, kui ainukestest maaomavalitsustest.

Sel ajal, kui minu artikkel ilmus, oli põhiseaduse muudatus vastu võetud, millega maavalitsused kui omavalitsused kaovad, sel ajal oli valmis ka maakonnaomavalitsuse kaotamise seaduse eelnõu, mille järele pea kõik maavalitsuste ja -volikogude ülesanded lähevad riigiasutuste ja ametnikkude kätte. Valdadele tulev osa sellejuures oli minimaalne, kuid siiski tahab eelnõu ka valdu lõhkuda. Kui ma selle juures otstarbeta valdade lõhkumise ja liitumise vastu vaidlesin ja näitasin, kuidas saaks maavalitsuste ülesannetest rohkem valdadele üleanda, siis oli see, nagu eespool öeldud, täielikult maaomavalitsuse probleem, kui võimaluse otsimine, kuidas rohkem

ülesandeid saaks omavalitsuste kätte jätta, kuidas saaks valdade, kui ainukeste maaomavalitsuste, prestiiži tõsta linna omade kõrguseni, neid võrdseks teha.

Kui „Civis“ selle juures koguni muust asjust räägib ja järeldusi teeb, siis peab ainult oletama, et minu artiklit ei ole kui tervikut üldse läbiloetud, ehk on tegu autoriga, kes huvitatud on ainult vallast ja omavalitsuse küsimus üldse ta huvipiirkonda ei ulata. Kui Civist maaomaval. küsimus huvitanud on, siis peaks ta teadma, et sel ajal, kui meil tegu oli ainult valdade reformi küsimusega ükski, ehk kui maaomavalitsuste reformi küsimuse juures väljavaateid oli kaheastmelise omavalitsuse alalhoidmiseks, just mina see olin, kes valdade lõhkumise vastu vaidles, teades kuidas vallarahvas oma valda hindavad, et just mina üheastmelise maaomaval. vastu vaidlesin. Selleks on tõendusi küllaldaselt „Maaomaval.“ 10 aastakäigus. Veel 25. juunil 1931. a. „Maaomaval.“ Nr. 11 ilmunud minu referaat „Teiseastme maaomavalitsuse reform“ lehek. 181 vaidleb 10. õigusteadlaste päeval uuesti ülesvõetud suurvaldade loomise vastu maaval. ja valdade asemel, samuti Soome eeskuju vastu. See oli aga siis kui lootusi oli maaomavalitsusi reformeeritud kujul alale jätta. Nüüd on lood teised. Maavalitsuste saatus on otsustatud. Nüüd on valida, kas tühi koor või pool muna. Mina valisin viimase. Valisin abinõu, mis suuremat eluõigust annab.

Millised raskused suuremate valdade loomine kaasa toob, sellest olen ma enam kui korra „Maaomaval.“ kirjutanud, seda nimetasin ka viimases artiklis möödaminnes, kuid põhjendused vallamajade ehituse ja vallavanemate kohtadelt põllumeeste

eemale tõrjumiseks ei pea küll paika. Nii palju kui ma tean, — need teadmised ulatavad mitmesse maakonda — on keskkoh-tade juures just vallamajad juba olemas ja nende ehitamise asemel võiks tõusta sootu vastupidine küsimus: kuidas kasu-tada keskkohtheadest eemal tühjaks jäävaid vallamaju. Põllupidajate vallavanemate eemaletõrjumise asemel omavalitsuse töödest toob minu kava just rohkem küsimusi põllupidaja vallavanema enese otsustada, suurendades, vallaomaval. kompetentsi maavalitsuste arvel. Kui praegu põllupi-dajad saavad riigikogu liikmena või maa-valitsuse liikmena talu pidada sadade kilo-meetrite kaugusel, siis jääb arusaamatuks, kuidas see võimata vallavanemal omas val-las ka siis, kui ta igapäev söögivahe val-lamajas viibiks. See ei ole aga sugugi ko-huslik. Ma kõnelesin võimalustest. Ja mis keelab meil asjaajamist ümberkorral-damast lihtsamaks ja rahvale vähem tüli-

kamaks. Ka selleks on juba ettepanekud olemas. (Vaata „Maaomaval.“ nr. 18 — 1930., lhk. 299.)

Kokkuvõttes kordan veel: Kui maa-omaval. II. astme kaotamise puhul nende ülesandeid suuremal määral valdade peale ei panda, siis ei ole mõtet valdade sundus-liku suurendamise järele. Kui maa-rahvas tahab ise oma valitsemise küsimusi suuremas ulatuses ot-sustada, tahab vald linnaga ühesugusi õi-gusi omada maavalitsuste kaotuse puhul, siis on valdade suurenemine vajalik, kuid mitte valdade lõhkumise vaid liitmise teel. See oli minu artikli mõte, ja ma läksin välja meie maaomavalitsuse probleemist praeguse momendi olukorras. Ei taha val-lad enesele ülesandeid maavalitsustelt üle võtta, on otsustatud maaomavalitsuse probleem. Sellega on otsustatud siis ise-enesest ka väikevaldade probleem.

Vallaomavalitsuste õiguste kaitseks.

H. Melesk.

Uus põhiseadus tõi meie riigielu kor-raldusse väga palju muudatusi. Põhisea-duse muutmise puudutas ka väga raskesti maaomavalitsusi. Uues muudetud põhi-seaduses käsitlevad omavalitsusi §§ 75, 76 ja 77, millest kaks esimest paragrahvi on muudetud, võrreldes senimaksva redakt-siooniga ja ainult paragrahv 77 on jää-nud maksma senimaksvas redakt-sioonis. Põhiseaduse § 75 tema uues re-dakt-sioonis määrab, et linna-, alevi-, ja vallaomavalitsuste kaudu teostab valitse-mist kohal riigivõim, kuivõrd seaduses sel-leks ei ole loodud eriasutisi. Seega pais-tab, nagu oleks maavalitsused määratud surmale. Kuna aga maavalitsuste kaota-mine ei ole sugugi nii lihtne lahendada, kui mõnelt poolt esialgu arvati, siis on maavalitsused küll nimeliselt kaotatud ja nende asemel tegutsevad ajutised maava-litsused, kuid ikkagi samal määral ja ula-tuses, kui senised maavalitsused. Kuidas lõplikult laheneb maavalitsuste ümberkor-raldamise küsimus ja kuidas nende peal seni lasuvat tööd korraldakse, on praegu raske veel ette öelda. sest puuduvad veel konkreetseid kavade. Üks on aga kindel, et praegused maavalitsused tema senisel ku-jul tulevikus edasi tegutsema ei jää. Maa-valitsuste kaotamisega tekib meie maa-

omavalitsuste süsteemis tühik — langeb ju reast välja vallaomavalitsuse kaasvõit-leja ja noorem vend ning vallaomavalit-sustel tuleb seda tühikut täita ja esindada maad vist juba ükski. Seni võisid valla-omavalitsused toetuda maavalitsustele, kës olid nende ühendajaks ja nende huvi-de eest võitlejaks. Oli olemas tugi ja toe-tus, kellelt võidi loota vajaduse korral abi ja toetust.

Vallaomavalitsuste ülesanded peavad suurenema, terve rida uusi funktsioone tuleb neil maavalitsuselt üle võtta ja jät-kata nende täitmist. Kuigi tahetakse, võib-olla, terve hulk vallaomavalitsuse — maarahva ellu puutuvate küsimuste la-hendamist teha sõltuvateks kohapealsete keskvoimu esindajaist, kellele need üles-anded peale pannakse, siis peavad valla-omavalitsused olema valvel, et nende õi-gusi ei piirataks ega vähendataks. Kõik kohapealset elu, huviringkonda puutuvate küsimuste lahendamine peab kuuluma val-laomavalitsuse ülesannete hulka ja ei pea mitte minema riigiametniku kätte. Kui peaks tehtama vastupidiselt, siis seatakse linna elanikkond eesõigustatud seisukorda võrreldes maarahvaga. Kui linnale on antud laialdane enesekorralduse ja -valitsemise õigus, siis peab see olema ka maal.

Ei tohi mingil tingimusel seada linna ja tema elanikke eesõigustatud seisukorda võrreldes valla ja maarahvaga, vaid omavalitsuse korraldus peab nii linnas kui ka maal olema ühesuguse ulatusega. Ei ole õigustatud ega millegagi põhjendatud kui üks ja sama ülesanne on linnas linnaomavalitsuse käes ja maal riigi keskvalitsuse esindaja kätes. Et vallad saaksid kõiki neid ülesandeid täita, mis nendele peale pannakse, siis peab valitsus leidma ka tullaikaid, millest kõiki väljaminekuid katta. Vallaomavalitsustel tuleb olla eriti nüüd valvel, et nende õigusi ei kärbitaks ja et „püha bürokraatia“ ei laiutaks end vallaomavalitsuse arvel. Maavalitsused kaovad ja kui seejuures veel vallaomavalitsuse õigusi hakatakse piirama, siis maaomavalitsus kaotab oma mõtte ja sisu. Maaomavalitsus, vallaomavalitsustena, kui riigi alus ja tuleviku pant peab kindlalt püsima ja temale olgu kindlustatud kindel koht valitsemisüsteemis. Tema õigusi ja võimupiire tuleb laiendada, mitte aga vähendada. Vallaomavalitsuse tähtsus ja kaal peab tõusma, nemad jäävad ju ainsaks maarahva omavalitsuse üksuseks, mis kõik seab ülesse vallaomavalitsuse juhtidele ja tegelastele uusi suuremaid

nõudmisi. Vallaomavalitsuse tegelased peavad näitama, et nad suudavad nende peale pandud ja tulevikus pandavaid ülesandeid täita ja et täitüksid need lootused, mis meie loodame ja ootame vallaomavalitsustelt.

On möödunud ka vallavolikogude valimised uue seaduse alusel, kus oli leidnud teostamist isiku valimise põhimõtte, mis loob eelduse, et maarahvas valis oma esindajateks tublid, arukad ja tunnustatud mehed, kelle õlgadel saab lasuma vallaomavalitsuste juhtimine ja korraldamine lähema nelja aasta jooksul ja nende valitute kohus ongi valvel olla maarahva huvide ja õiguste eest, et need mitte ei leiaks kärpimist.

Ka maaomavalitsuste liidu töö ja tegevus peab suurenema, sest nüüd peaks kõik vallad liituma liidu ümber kui üks mees, sest see tõstab liidu tähtsust ja kaalu ja temaga hakatakse juba rohkem arvestama. Vallaomavalitsustele ei jää enam muud ühendavat sidet, kui maaomavalitsuste liit ja kui vallad ka selle ümber kõik ei kogune, siis kaob valdade vahel side täielikult ja et seda mitte ei juhtuks, selleks peaks kõik vallad koonduma tervikuna oma liidu ümber.

Vaielusi valdade suuruse ümber.

Tao rauda nii kaua kui see palav on — see ütetus sobib väga hästi meie teoksil oleva uue omavalitsuste seaduse kava kohta, mis praegu kuumutamisel. On aeg sõna võtta omavalitsustegelasil kui ka kodanikel. Kahjuks ei ole aga maaelanikud omi arvamusi avaldanud küll aga omavalitsustegelased, kelle sõnavõtmised muutuvad üha ägedamaks. Viimasel ajal on vaieluse aineks saanud valdade suurus. Selles küsimuses omavalitsustegelased nähtavasti pole kokkuleppele jõudnud, sellepärast veel viimasel „Maaomavalitsuse“ numbris keegi „civis“ närveerib ennast tugevasti H. Aviksoni valdade liitmise vajaduse väidetest ja kutsub isegi lõpuks teisi endaga ühes närveerima.

Ma pole siin tulnud ühtegi omavalitsustegelast tema arvamiste juures eksitama, kuid aina imestama, et veel praegusel ajal, kus uue omavalitsuste seadusesse puutuvate küsimuste arutamine lõpukorral, leidub inimesi, kes ise usuvad ja teisi sunnivad uskuma, et mida väiksem riik, selts või vald, seda elujulisem. Mis oleks

kui uue omavalitsuste seaduse kava niisuguste inimeste kätte sattuks? Usume, et seda ei juhtu. Vallakodanik ootab praegu uut omavalitsuste seadust kui päikese tõusu, kus oleks kõik kodanikud ja omavalitsused asetatud ühesugusele tasemele. Kodaniku erilised huvid on, et oleks kõigis omavalitsuses isikul ühesugused õigused ja kohustused, maks igas omavalitsuses ühesuurune ja ühelaadiline. Et õigusemõistmine oleks ühetaoliselt igas omavalitsuses korraldatud ja kõigile kättesaadav, samuti ka arstiabi ja hoolekanne. Omavalitsuste võimkond ja kohused peaks olema ühesugused ja riiklike ülesannete täitmiseks peaks riigi tuludest sissetulekuid antama aga ei mitte kodanikkude maksustamisega koha peal.

Need on üldjoones kodaniku nõudmised ja valitsuse otsustada jäetagu, kui suure omavalitsuse üksusega ta seda teostab. Kindel on aga, et valitsus valdasid väiksemaks tegema ei hakka, kuigi „civis“ leiab et väiksemates valdades väiksemate maksudega on võimalik läbi saada.

Usume, et meie omavalitsuste ümberkorraldamise töös on kogenenud isikud ametis, kes tingimata ka mujal väljaarenenud omavalitsusi eeskujuks võtavad, ega hakka katsetama mõnesuguse problemaatilise kavaga. Katsetatud on meil küll ja sellest ollakse tüdinenud. Valitsus teeb õieti, kui ta jääb mõne kindla süsteemi juures peatama, milline katsetamise ajajärgud läbielanud ja ei võta arvesse mitte millegile põhjenevaid kõrvalmõjutusi. Kodanikkude tahe oli, et uus omavalitsus olgu lihtne ja otstarbekohane, mille tagamõte oli kodanikkude maksud ja koormatused kergemaks. Kui valitsus on neid tingimisi arvesse võttes kohandanud meie oludele uue omavalitsuste ümberkorraldamise seaduse kava, siis on see kodanikele kõigiti vastuvõetav, kuigi kodanikud peavad sellele tooma ohvreid seniste omavalitsuste alusmüüride ja piiride ümberasetamise osas.

Igatahes jääme lootma, et valitsus meie omavalitsused uue seadusega tõstab väärilisele tasemele, sest meie ühiskondlik areng on praegu täies hoos ja on põhjust loota soome omale järelejäädumist. Ja kultuuriliselt saab rahvas arenda ainult suures elujõulises omavalitsuses, nagu märgid näitavad. Küla elaniku, mitte valla-tegelase tahe ei küüni ilmaski ajalehe veergudeni, meie küla elaniku tahe oli ja on — maksud vähemaks ükskõik kui selleks ka 50 valda tuleks ühendada. Vallamaja võiks kaugemal olla, sest kõik kodanikud on valmis pikka maad ära käima, kui aga maksud väheneks. See on tõsine vaesema külaelaniku tahe. Teisiti mõtlejad ei pruugi küll endid sellest eksitada lasta, kuid ärge tuldagu oma isiklike arvamistega kogu maaelanikkude nimel sõna võtma ega neile, kes seda ei poolda karu teeneid tegema.

„Ühe küla hää!“

Kes hakkab täitma maavalitsuste kõrvalülesandeid?

Kuna senises poleemikas maavalitsuste kaotamise ümber on küsimust käsitatud ainult ühelt seisukohalt, nimelt kellele tulevikus peaks kuuluma maavalitsuste ülesannete täitmine — kas keskvallitsuseasutustele või vallaomavalitsustele, siis on selle juures seni täiesti puudutamata jäetud teine küsimus, nimelt, kelle peale panna maavalitsuste kaotamise puhul nende rohkearvuliste kõrvalülesannete täitmine, mis seni maavalitsuste peal lasusid.

Meil on kahjuks käepärast andmed ainult ühe maavalitsuse — Harju maavalitsuse — tegevuse kohta möödunud 1932/33. eelarveaastal ja nagu nendestki andmetest nähtub, on möödunud eelarveaasta jooksul selle maavalitsuse juures tegevuses olnud tervelt 15 eriasutust või komisjoni, millised vastavate seaduste, määruste ja kodukordade põhjal olid maavalitsusega otseselt seotud.

Need kõrvalasutused olid: 1) Harjuma vee komisjon, mis töötas maavalitsuse juures maavalitsuse esimehe juhatusel. Vee komisjon pidas aasta jooksul 7 koosolekut, kus arutusel oli 31 küsimust, vaadati läbi järeelvalve korras veeühisuste poolt tehtud 201 otsust, toimetati koha peal loodimistöid 39,4 km ulatuses, revideeriti veeühisuste asjaajamisi ja arvepidamisi 5 korral jne.

2) Töötas maavalitsuse juures maava-

litsuse esimehe juhtimisel Harjuma põllupidajate võlgade korraldamise komisjon. Selle komisjoni tegevusest annab selgema pildi see, et aasta jooksul võeti komisjonis vastu 64 palvet põllupidajate võlgade korraldamiseks kogusummas 561.121 kr. Komisjon pidas aasta jooksul 36 istungit, kus tehti üldse 172 otsust, millest edasi kaevati rahukogule ainult 3 otsuse peale. Selle komisjoni töö paistis kõrvaltvaatajale olevat sarnane jaoskonna rahukohtuniku kantseleitöoga, kuid sellele vaatamata suudeti see tööhulk ära teha hariliku maavalitsuse ametnike koosseisuga, kuna komisjoni kulud kandis maavalitsus.

Kolmandaks suuremaks kõrvalharuks maavalitsuse juures oli sundvõõrandavate kinnisvarade Harjuma hindamise komisjon, mis samuti tegutses maavalitsuse esimehe juhtimisel ja kus möödunud aasta jooksul lahendati tervelt 8 suuremat hindamistoimetust, nimelt 3 Rapla—Virtsu raudtee alla, 3 Vene ajal Liiva—Vääna raudtee alla ja 2 uute maanteed alla sundvõõrandatud maaalade ja päraldiste hindamist, millised kõik seadusejõusse astusid.

Edasi tegutsesid möödunud aastal Harju maavalitsusega ühenduses 4) haridusnõukogu, kes lahendas aasta jooksul peetud mitmel koosolekul hulk hariduslikke

ja kooliküsimusi maakonnas, 5) tervishoiu nõukogu tervishoidlike küsimuste lahendamiseks maakonnas ja 6) tööstuskomisjon, kes vaatas läbi mitme uue tööstusettevõtte plaanid ja andis load ettevõtetele tegutsemiseks; 7) veneaegsete pensioonääride ja rahvaväelaste pensionikomisjon, 8) jõuvankrite juhtide katsekomisjon, 9) Harjumaa rannanõukogu, 10) ikalduskahjude hindamise komisjon, ja 11) juriidilise nõuande büroo, millistel kõigil oli aasta jooksul rohkelt ülesandeid täita.

Lõpuks võiks veel märkida 12) kindral Laidoneri nimelise invaliidide kapitali komitee, mille volinikuks oli maavalitsuse esimees, kuna voliniku asjaajamine toimus maavalitsuse juures. Kapitali heaks korraldati aasta jooksul korjandusi korjanduslehtedega ja karpidega, mis sisse tõi ligi 500 kr. Ühenduses sellega tehtud kulud võeti maavalitsuse kanda. 13) töötas maavalitsuse juures maavalitsuse liikmete juhtimisel Harjumaa Rahvaülikooli Selts, kes peab ülal Ravila mõisas asuvat maarahva ülikooli, kus möödunud aastal elule ette valmistati üle 50 maanoore. Samuti on asjaajamine maavalitsuse juures 14) Harjumaa Lastekaitse ühingu ja 15) selle ühingu juure asutatud abistamise komiteel, kes mõlemad möödunud kehvast majandusaastast suure töö korda saatsid puudustkannatajate avitamisel maakonnas.

Eeltoodust nähtub kui suur on see kõrvalülesannete töökoorem ainult ühes maavalitsuses. Aga kui arvesse võtame seda, et meil on tervelt 11 maavalitsust ja et iga maavalitsuse juures on samade kõrvalülesannete hulk pea samasugune, siis ei liialda meie sugugi, kui eelpool toodud kõrvalülesannete hulka korrutame kümnega.

Aga see ei ole veel kõik. Peale eelpool loetletud 15 eriasutuse ja komisjoni on ainult Harjumaal olemas veel samapalju asutusi ja organisatsioone, millest maavalitsuse esindajad on kohustatud osa võtma vastavate seaduste, määruste ja kodukordade põhjal. Need on maakonna maakorralduse komisjon, kaitsevääringkonna kaitseväge komisjon, kinnisvarade hindamise maakonna komitee, peakomisjon re-

videerimiste ja sõjakahjude hindamise asjus, riigi- ja omavalitsusteenijate pensioonikomisjon, maakonna renditalude hoone- te ja metsa omandusõiguse määramise komisjon, jõuvankrijuhtide katsekomisjon Tallinna linnavalitsuse juures, 1. ja 2. jaosk. tööinspektorite ringkonna kinnitust ametid, maaomavalitsuste liidu nõukogu, Raiküla lastekodu hoolekogu, Nõmme rinna- laste kodu hoolekogu, Saku majapidamiskooli õppenõukogu, Tallinna töömaja hoolekogu, Tallinna eramerikooli hooleko- gu, asutuse Sanatoorium Kloostrimetsa hoolekogu, asutuse „Turtismi Keskkorraldus Eestis“ nõukogu ja omavalitsuste kindlustuse aktsiaseltsi „Oma“ nõukogu.

Peale selle peavad maavalitsuste esin- dajad osa võtma ka komisjonidest, mis ellu kutsutud kaitseväge ja mobilisatsiooni küsimuste alal. Kuid ka sarnastes küsi- mustes, nagu seda on riiklikud inventari hindamise ja ruumide järelvaatuse komi- sjonid, metsaoksjonid, loteriid, töösuse katsekomisjonid jne., ei saada läbi ilma maavalitsuste esindajateta ja viimased on sunnitud sinna alati oma esindajaid saat- ma.

Nagu kõigist eelpooltoodust nähtub, on see töökoorem, mis maavalitsuste õlga- del n. n. kõrvalülesannetena lasub, küllalt niivõrd suur, et selle kõrval täiesti varju jäävad maavalitsuste otsesed ülesanded administratiiv, majanduse, tervishoiu, hoolekande, hariduse, põllumajanduse ja teedealadel, milliste jaotamise pärast kesk- valitsusasutiste ja vallaomavalitsuste va- hel viimasel ajal ajakirjanduses ja kong- ressidel küllalt piike on murtud. Kui aga see kõrvalülesannete hulk tõesti suurem on maavalitsuste otsekooste ülesannete hulgast, siis oleks ju päris loomulik, et as- jaomased ringkonnad peaksid veel viima- sel, kaheteistkümnendal tunnil südimaht arutama asuna küsimust, kelle hooleks anda maavalitsuste kaotamise puhul nen- de kõrvalülesannete täitmine, mis praegu erikohustustena maavalitsuste turjale on veeretatud.

Tuleks loota, et seda tähtsat küsi- must maavalitsuste kaotamise eel igakül- gelt veel selgitataks ja kaalutaks.

Joh. K.

Kokkuhoidu teostamas.

Pikapeale on siis jõutud ka seadusand- luses niikaugemale, et astunud esimesi samme maavalitsuste kaotamise teel, mis toovad miljonid kokkuhoidu.

Seni koosnes maakonna maakorraldu- se komisjon kolmest liikmest: esimeheks rahukogu liige või rahukohtunik ja liik- meteks komisjoni alaline liige ning koha-

lise maavalitsuse esimees. Peale nende kolme võis sõnaõigusega komisjoni istangust osa võtta selle valla volikogu esindaja, kust vallast oli asi arutusele. Kõigile neile maksti riigikassast päevaraha ja vastavalt ka sõidukulu.

Et aga vallavolikogu esindajail komisjonis kaasaotsustamise õigust ei olnud, ja komisjon oli otsustamisevõimeline ka ilma nendeta ning nende järele erilist vajadust ei tundud, siis vallavolikogude esindajad sagedasti komisjoni koosolekuile ei ilmunud. Seega tuli riigil kanda enamasti ainult kolme mehe päevaraha, kuna sõidukulusid neile, kui linnaselavaile, maksta ei tulnud.

Asjailmunud maakorralduse seaduse muutmise seadus, nähtavasti ühenduses maavalitsuste kaotamisega, jätab komisjoni koosseisust välja maavalitsuse esimehe, määrates selle asemele komisjoni täisõiguslikuks liikmeks selle valla volikogu esindaja, mille piiresse arutusel olev asi kuulub.

Kuna seaduse järele komisjon on otsustamisevõimeline ainult kolme liikme koosolemisel ja komisjonil ainult kolm liiget ongi ettenähtud, ligiarvatud ka vallavolikogu esindaja, siis näiteks juhul, kui komisjoni istangul tuleb asju arutusele 15-st vallast, on tingimata tarvilik, et istangule ilmuks kõigi nende 15-st valla volikogu esindajad, kellele kõigile tuleb maksta päeva- ja sõidurahad.

Seega — endise kolme mehe päevaraha asemel — 17 mehe päevaraha + 15 mehe sõidukulud. Nähtavasti on siin eesmärgiks olnud mitte kokkuhoid, vaid põhimõtte — raha peab liikuma!

Üldse näib imelik see päevarahade asi. Väga pajud vallasekretärid peavad käima oma maakonna linnas ametlikke asju õiendamaks ilma mingisuguse päevarahata. Hea kui sõidukuludki tasutakse. Sagedasti ei tehta sedagi. Mäletan juhust, kus üks sekretär oli ka võtnud päevaraha ühe erakorralise komisjoni koosolekust, mis peeti samas vallamajas. Millist lärmi see tekitas! See päevaraha võtmise asi oligi üheks põhjuseist, mis pärast sekretär ametist vallandati. Teisal aga maakorralduse komisjoni alalisele liikmele, kes võrdlemisi rahuldava palgaga ametnik ja kelle otsekoheseks ülesandeks ongi sama komisjoni tegevuse korraldamine ja ettevalmistamine, seaduslikult võimaldatakse saada päevaraha komisjoni koosolekute pealt, mis peetakse tema kantseleis.

Arusaamatuks jääb, kuidas saab maakorralduse komisjon otsustada seadusega tema arutusele antud alevite piiridesse kuuluvaid asju. Vististi ainult kahe liikme koosolemisel, olgugi et seaduse järgi on komisjonil kolm liiget ja komisjon on otsustamisevõimeline kõigi liikmete koosolemisel. Vallavolikogu esindaja ei saa ju osa võtta asjade arutamisest, mis kuuluvad alevite piiridesse, kuid alevivolikogu esindust ei ole ettenähtud.

Ja mis saab siis, kui vallavolikogu esindaja haigeks jääb või muidu jätab komisjoni ilmunuta? Asetäitjat ei ole ettenähtud, komisjon kahe liikmega otsustada ei saa. Pole vist muud, kui väljakutsuda kodanikud astugu tagasi kodu poole ja tulgu teine kord uuesti.

— a.—

Omaavalitsustegelasi.

Gustav Laupa — kahekordne juubilar.

Gustav Laupa pühitses 23. veebruaril s. a. oma 50. aastast sünnipäeva ja ühtlasi ka Lehtse valla sekretäri 25. aastast ametijuubelit.

G. Laupa sündis 23. veebruaril 1884. Väinjärve vallas Järvamaal talurentniku pojana. Alghariduse sai ta kohalikus vallakoolis, mida hiljem täiendas Väike-Maarja kihelkonnakoolis. Viimases lõpetas kursuse 1901. a. Selle järele astus Sootaga valda vallakirjutaja õpila-

seks ja hiljem oli siin abili-seks. Vene sõjaväes teenis 1905.—1909. Sõjaväeteenistuses olles õiendas ta Peterburis sõjaväeametniku eksami. Sõjaväeteenistusest 1909. a. vabanedes asus ta Lehtse vallasekretäri kohale. Sellel kohal on ta püsinud tänaseni.

Kohalik rahvas tunneb juubilaris G. Laupas korrallikku, ausat ning alati lahket ja vastutulelikku inimest ning vallaametnikku,

kelle elu juhtmõtteks on tõde ja õigus. Samuti on G. Laupa võitnud usalduse ja lugupidamise ka oma ülemuste ja järevalveasutiste poolt.

Kuid mitte üksi vallaomavalitsuse raamidega pole piirdunud G. Laupa tegevus. Temal on jätkunud energiat ja püsivust juhtivalt kaasatootamiseks oma kutsealases kui ka kohalikkudes seltskondlikkudes organisatsioonides.

G. Laupa edurikast tegevust vääristas

juubeli puhul Lehtse vallaomavalitsus ühiselt kohalikkude seltskondlikkude organisatsioonidega ja Lehtse aleviku rahvaga. Juubilarile korraldati vastav aktus ja annetati väärtuslikke mälestusesemeid.

Soovime lugupeetud seltskonnategelastele veel kauaks ajaks tervist, püsivust, õnne ja jõudu Lehtse valla hea käekäigu korraldamise alal!

Kõrvaltvaataja.

E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatuse koosolek 16. märtsil 1934. a.

Koos 6 juhatuse liiget.

§ 1.

Liidu 1934. a. eelarve.

Liidu 1934. a. eelarve võetakse vastu tulude ja kuludega tasakaalus Kr. 9629.91.

§ 2.

Seisukoha võtmine Kohtu- ja siseministeeriumi kirja kohta omavalitsuste eelarveaasta alguse muutmise asjus.

Vastavalt juhatuse otsusele väljasaadetud kirjade peale maavalitsuste poolt on kogutud andmeid küsimuse kohta, kui-võrd on otstarbekohane viia omavalitsuste eelarveaasta algus 1. jaanuari peale, on saabunud vastustest selgunud, et suurem osa omavalitsusi ei poolda eelarveaasta alguse viimist 1. jaanuarile.

Otsustatakse teatada Kohtu- ja siseministeeriumile, et eelarveaasta alguse muutmise ei ole praeguses olukorras võimalik seni, kui ei ole riigi eelarve aasta algus viidud 1. jaanuarile ja ei ole muudetud vastavaid maksuseadusi ning maksumähtaegu.

§ 3.

Seisukoha võtmine Taagepera perekonnaseisuametniku kirja kohta laste ristimise asjus.

Taagepera vallavalitsuse perekonnaseisuametnik palub Liidu toetust, et keelataks ära lapse ristimine enne, kui ei ole registreeritud lapse sünd.

Asutakse seisukohale, et säärast keeldu on võimatu läbiviia, kuna ristimine on usuline toiming ning ei ole seoses sünni registreerimisega. Perekonnaseisuamet-

nikel tuleks aga kodanikkude tähelepanu juhtida vastavate seaduste normidele sünni registreerimise asjus.

§ 4.

Seisukohavõtmine Leisi vallavalitsuse kirja kohta maksunõudmiste nimekirjade saatmise asjus politseikomissarile.

Leisi vallavalitsus on pööranud Liidu poole kirjaga astuda samme selleks, et muudetaks kord, mis pandud maksma Kohtu- ja siseministeeriumi poolt, mille järele tuleb saata vallavalitsustel nimekiri kõigi maksunõudmiste kohta kohalisele politseikomissarile.

Otsustatakse saata nimetatud kiri edasi Kohtu- ja siseministeeriumile seisukoha võtmiseks, ning paluda ministeeriumi kui võimalik nimetatud kord kaotada, mis vallavalitsustes tekitab asjata tööd.

§ 5.

Seisukohavõtmine Loodi vallavalitsuse kirja kohta vallale maa omanduseks andmise asjus.

Loodi vallavalitsus on pööranud Liidu poole palvega, et Liit astuks samme Põllutööministeeriumi ees, et vallale kiiremalt antaks omanduseks Vabariigi Valitsuse poolt lubatud maakoht. Otsustatakse saata edasi vallavalitsuse kiri Põllutööministeeriumile ning toetada vallavalitsuse palvet ministeeriumi ees.

§ 6.

Liidu nõukogu ja revisjoni komisjoni kokkukutsumise küsimus.

Kuna valdade esindajad Liidu nõukogus tulevad ümbervalimistele, siis otsustatakse saata kõigile maavalitsustele tea-

de, et maavalitsused korraldaks Liidu nõukogu liigete valimised oma maakonnas ja teataks Liidule valitud Liidu nõukogu liigetest hiljemalt 15. aprilliks. Liidu nõukogu ja revisjoni kokkukutsumise tähtaeg ja päevakord jäetakse Liidu esimehe määrata.

§ 7.

Läbirääkimisi.

Otsustatakse saata maavalitsustele järelepärimine, kui palju on maakonnas reservis kutselisi vallasekretäri kandidaate ning kuidas suhtuvad maavalitsused eeloleval kevadel vallasekretäride kutseksamini korraldamise küsimusse.

Otsustatakse saata teade Kohtu- ja

siseministeeriumile, et 1934. a. Liidu eelarves on Liidu sissetulekutena võetud liikmemaks endises suuruses maavalitsustelt ning paluda ministeeriumi kaasabi, et liidu liikmemaksu summad maavalitsuste eelarvetest läbi lastakse.

Maaomavalitsuste reformi küsimuses volitatakse Liidu aseesimeest P. Männikut ja Liidu peasekretäri F. Vellnerit väljatöötada uued reformi põhialused, mis tuleks kaalumisele Liidu järgmisel nõukogu koosolekul.

Otsustatakse teatada Saare maavalitsusele, et võetakse maavalitsuse eelarvesse 1932. a. Liidu liikmemaks kui kohustus Liidule ja sellest teatada Kohtu- ja siseministeeriumile.

Riigikohtu seletusi.

Kas vallavolikogu protokollil kantud otsused on tühihised, kui protokoll on alla kirjutamata jäänud?

Vastus: eitav.

Vallavolikogu otsused, mis vastu võetud vallavolikogu poolt ja kantud proto-

kolli, ei saa tühihised olla põhjusel, et volikogu protokoll volinikkude poolt alla kirjutamata jäänud, vaid nad võivad tühistatud saada juhul, kui nad on tehtud seaduste, määruste ja kodukorra rikkumisega ja selle kohta on esitatud protest või kaebus.

RkxA toim. nr. 1067 I — 1932.)

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus Nr. 7. Vallavalitsuse liikmele volikogu liikmena päevaraha maksmisest. M. vallavolikogu koosolekul tõstis vallavanema abi, kes valitud vallavolikokku volikogu liikmena üles küsimuse, et temale makstaks ka päevaraha volikogu koosolekul viibitud päevade eest samal määral, kui seda said teised volikogu liikmed, kes viibisid koosolekul.

Tuues ette asiolu, et kuigi tema on vallavanema abi ja saab sel alal paljalt vallavolikogu kodukorra § 10 p. 2 järgi määratud summa suuruses ei saa olla mõõduandev, et tähendatud tasuga peab veel viibima ka vallavolikogu koosolekutel volikogu liikmena.

Vallavolikogu jättis küsimuse lahtiseks olukorra selgitamiseks.

Palun teatada, kas vallavanema abil on näidatud juhul õigus saada päevaraha kui ta viib vallavolikogu koosolekul. Eitaval korral millise seaduse alusel mitte?

M. vallasekretäri abi.

Vastus: Käesoleva küsimuse lahendamiseks tuleb võtta aluseks maksev praksis omavalitsustes, kuna vastavad seadused ja määrused ei la-

henda küsimust otseselt ja pole seda ka lahendatud ministeeriumi ringkirjadega. Väljakujuenenud praksise järele aga tuleb maksta vallavalitsuse liikmele päevaraha juhul, kui tema on volikogu liige ja kui volikogu koosolek peetakse päeval, kus vallavalitsuse liikmel ei ole vajadust olla vallamajas oma ametikohuste täitmisel. Kui aga vallavalitsuse liige on volikogu koosoleku päeval vallavalitsuse liikme kohuste tõttu vallamajas (vallavalitsuse koosoleku päev, kantselipäev), siis tema päevaraha ei saa.

Küsimus Nr. 8. Vallasekretäri kutseksamite korraldusest. Palun minule teatada, kas käesoleval aastal korraldatakse vallasekretäri kutseksamid. Kui neid korraldatakse, siis kas seniste maavalitsuste ehk ministeeriumi juures ja millal?

Asjast huvitatud.

Vastus: Vallasekretäri kutseksamite korraldamise kohta 1934. a. ei ole praegu kindlaid andmeid. Küsimus otsustatakse peatselt Kohtu- ja siseministeeriumis kokkuleppel maavalitsustega, kas üldse peetakse sel aastal kutseeksameid, millal ja kus kohas. Eksamite korraldamisest antakse teada ajalehtedes ja meie ajakirjas „Maaomavalitsus“.

Vastutav toimetaja: F. Wellner. Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.